

Μάρτιν Χάιντεγκερ

<http://hallofpeople.com/gr.php?user=Χάιντεγκερ>

ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

(Οι πρώτες 3 σελίδες)

2

Είσαγωγή

Παρουσίαση του ἔρωτήματος γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι

Κεφάλαιο Πρῶτο

Ἡ ἀναγκαιότητα, ἡ δομή καί ἡ προτεραιότητα τοῦ ἔρωτήματος γιά τό Εἶναι

§1. *Ἡ ἀναγκαιότητα μιᾶς ρητῆς ἐπανάληψης τοῦ ἔρωτήματος γιά τό Εἶναι*

Αὐτό τό ἐρώτημα ἔχει σήμερα λησμονηθῆ, ἂν καί ἡ ἐποχή μας θεωρεῖ προοδευτικό νά παράσχη ξανά τή συγκατάθεσή της στή «Μεταφυσική». Κι' ὁμως πιστεύουν πώς εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπό τοὺς μόχθους πού θά ἀπαιτοῦσε τό ξαναφούντωμα μιᾶς *γιγαντοιαχίας περὶ τῆς οὐσίας*. Μά τό ἐρώτημα πού θίγουμε δέν εἶναι ἴνα ὁποιοδήποτε ἐρώτημα. Εἶναι αὐτό πού ἔδωσε ὁρμή στίς ἔρευνες τοῦ Πλάτωνα καί τοῦ Ἀριστοτέλη, πού βέβαια βουβάθηκε μετὰ ἀπὸ αὐτούς – ὡς θεματικό ἐρώτημα πραγματικῆς ἔρευνας. Τά ἐπιτεύγματα αὐτῶν τῶν δύο στοχαστῶν διατηρήθηκαν μέ πολλές μετατοπίσεις κι' ἐπιχρωματισμούς ὡς τήν «Λογική» τοῦ Ἐγγέλου. Κι' αὐτά πού ἐκεῖνοι ἀπόσπασαν μέ ἔσχατο νοητικό μόχθο ἀπό τά φαινόμενα, μολονότι ἀποσπασματικά καί ὡς πρῶτο ξεκίνημα, ἀπὸ καιρὸ ἀσημαντοποιήθηκαν.

Κι' ὄχι μόνο τοῦτο. Πάνω στό ἔδαφος τοῦ ἑλληνικοῦ ξεκινήματος γιά τήν ἐρμηνεία τοῦ Εἶναι διαμορφώθηκε ἓνα δόγμα, πού ὄχι μόνο ἀνακηρύσσει περὶ τό ἐρώτημα γιά τό νόημα τοῦ Εἶναι, παρά ἐγκρίνει καί τήν ἐγκατάλειψή του. Λένε: τό «Εἶναι» εἶναι ἡ πιό γενική καί πιό κενή ἔννοια, γι' αὐτό καί ἀντιστέκεται σέ κάθε προσπάθεια νά δοθῆ ὁ ὀρισμὸς της. Κι' οὔτε κἀν χρειάζεται ὀρισμὸς αὐτῆ ἢ γενικώτατη καί συνεπῶς μὴ καθορίσιμη ἔννοια, ἀφοῦ ὅλοι τήν χρησιμοποιοῦμε ἀδιάκοπα καί πάντα καταλαβαίνουμε τί ἔννοοῦμε μέ αὐτήν. Ἔτσι λοιπόν, ἐκεῖνο πού μέ τό μυστηριώδη κι'

άδιασάφητο χαρακτήρα του άνησύχησε τούς άρχαίους φιλόσοφους κι' έδωσε όρμή στό στοχασμό τους έγινε τόσο φώς φανάρι κι' αυτόνότητο, ώστε και μόνο νά ρωτήσης για τούτο, σέ κατηγορούν πώς έκαμες λάθος στή μέθοδο.

3 Δέ μπορούμε από τήν άρχή τής παρούσας έρευνας νά συζητήσουμε λεπτομερειακά τίς προκαταλήψεις πού ξανά και ξανά έμφυτεύουν και διατηρούν τήν πεποίθηση πώς είναι περιττό τό έρώτημα για τό Είναί. Τίς ρίζες τους τίς έχουν σέ αυτή ταύτη τήν άρχαία Όντολογία. Και δέ θά μπορέση νά έρμηνευτή μέ έπάρκεια εκείνη ή Όντολογία – όσον άφορᾶ τό έδαφος άπ' όπου άποφοίτησαν οί θεμελιώδεις όντολογικές έννοιες, τό πόσο κατάλληλες είναι οί κατηγορίες και κατά πόσον είναι άνελλιπείς –, παρά μόνο μέ όδηγό τό ήδη πρωτύτερα διασαφηνισμένο κι' έφοδιασμένο μέ άπάντηση έρώτημα για τό Είναί¹. Θά συζητήσουμε λοιπόν αυτές τίς προκαταλήψεις τόσο μόνο, όσο για νά άποκτηθῆ ή επίγνωση ότι είναι άναγκαία μία επανάληψη του έρωτήματος για τό νόημα του Είναί. Υπάρχουν τρεις τέτοιες προκαταλήψεις:

1. Υποστηρίχτηκε ότι τό «Είναί»^[1] είναι ή πιο γενική έννοια: *τό όν έστι καθόλου μάλιστα πάντων*². *Illud quod primo cadit sub apprehensione est ens, cuius intellectus includitur in omnibus, quaecumque quis apprehendit.* «Μία κατανόηση του Είναί έχει εκάστοτε ήδη συμπεριληφθῆ σέ κάθε τι πού άντιλαμβανόμαστε από τά όντα»³. Άλλά ή γενικότητα του «Είναί» δέν είναι γενικότητα γένους. Τό «Είναί» δέν περιλαμβάνει τήν ανώτατη περιοχή των όντων, όταν τά όντα άρθρώνωνται έννοιολογικά κατά γένος και είδος:*ούτε τό όν γένος*⁴. Η «γενικότητα» του Είναί «ύπερβαίνει» κάθε γενικότητα πού άφορᾶ τό γένος. Τό «Είναί», σύμφωνα μέ τήν

Σελ. 3

[1]. Οί άριθμοί πού βρίσκονται μέσα σέ άγγύλες παραπέμπουν στα σχόλια του Χάιντεγκερ από τό «άντίγραφο τής καλύδας», πού βρίσκονται στίς σελ. 336 κ.έες.]

1. [Αυτό τούτο τό νόημα, πού θά δώση ένας έρμηνευτής στήν άρχαία έλληνική Όντολογία, καθορίζεται από τήν άπάντηση πού έχει δώσει πρωτύτερα στό έρώτημα για τό νόημα του Είναί.]

2. Άριστοτέλη, Μετά τά Φυσικά Β4, 1001a 21.

3. Θωμά Άκινάτη, *Summa Theologica* II¹ qu. 94a 2. [Ο Χάιντεγκερ έχει παραφράσει τό χωρίο.]

4. Άριστοτέλη, Μετά τά Φυσικά Β3, 998b 22.

όρολογία της μεσαιωνικής Ὀντολογίας, εἶναι ἓνα «transcendens» [ὑπερβαίνον, ὑπερβατικό]. Ἦδη ὁ Ἀριστοτέλης γνώριζε τήν ἐν-ότητα αὐτῆς τῆς ὑπερβασιακῆς [transzendental] γενικότητας ὡς ἐν-ότητα ἀναλογίας σέ ἀντίθεση πρὸς τήν πολλαπλότητα τῶν Ἐμπράγ-ματων [sachhaltig]⁵ ἀνώτατων ἐννοιῶν γένους. Μὲ αὐτὴ τὴν ἀνα-κάλυψη, παρ' ὅλη τὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ τὴν πλατωνικὴ διατύπωση τοῦ ὄντολογικοῦ ἐρωτήματος, ὁ Ἀριστοτέλης τοποθέτησε τὸ πρό-βλημα τοῦ εἶναι πάνω σέ ριζικά καινούρια βάση. Σίγουρα ἀκόμα κι' ὁ Ἀριστοτέλης δὲν κατόρθωσε νὰ διαλύσει τὸ σκοτάδι πού κα-λύπτει τίς σχέσεις αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν. Στὴ μεσαιωνικὴ Ὀντο-λογία αὐτὸ τὸ πρόβλημα συζητήθηκε εὐρύτατα, προπάντων στίς σχολές τῶν Θωμιστῶν καὶ Σκοτιστῶν, χωρὶς νὰ φτάσει σέ ὀριστικὴ σαφήνεια. Καὶ ὅταν τελικὰ ὁ Ἔγγελος ὀρίσει τὸ «εἶναι» ὡς «ἀόρι-στη ἀμεσότητα» καὶ τοποθετῆ αὐτὸ τὸν ὀρισμὸ ὡς βάση ὄλων τῶν περαιτέρω ἀναλύσεων κατηγοριῶν μὲς στὴ «Λογικὴ» του, διατηρεῖ-ται στὴν ἴδια κατεύθυνση μὲ τὴν ἀρχαία Ὀντολογία, μόνο πού παραιτεῖται ἀπὸ τὸ πρόβλημα πού εἶχε δῆ κιόλας ὁ Ἀριστοτέλης: ὅτι ἡ ἐνότητα τοῦ εἶναι ἀντιτίθεται στὴν πολλαπλότητα τῶν Ἐμ-πράγματος [sachhaltig] «κατηγοριῶν». Ἄν λοιπὸν λεχθῆ ὅτι τὸ «εἶναι» εἶναι ἡ πιὸ γενικὴ ἐννοια, τοῦτο δὲ μπορεῖ νὰ σημαίνει πὼς εἶναι ἡ πιὸ σαφὴς καὶ δὲ χρειάζεται περαιτέρω ἐξέταση. Ἡ ἐννοια τοῦ «εἶναι» εἶναι ἀντίθετα ἡ σκοτεινότερη ἀπ' ὅλες.

- 4 2. Ὑποστηρίχθηκε ὅτι στὴν ἐννοια τοῦ «εἶναι» δὲ μπορεῖ νὰ δοθῆ ὀρισμός. Αὐτὸ τὸ συμπέραναν ἀπὸ τὴν ἔσχατη γενικότητά της¹, καὶ μὲ τὸ δίκιο τους – ὅταν *definitio fit per genus proximum*

5. [Γιὰ νὰ διακρίνουμε μεταξὺ τους τίς συνώνυμες, ἀλλὰ ἐννοιολογικὰ διαφορετικὲς λέξεις Sache καὶ Ding, πού καὶ οἱ δύο σημαίνουν στὰ γερμα-νικά «πράγμα», ἀποδίδουμε τὴ Sache ὡς «Πράγμα» (μὲ κεφαλαῖο), ἐνῶ τὸ Ding ὡς «πράγμα» (μὲ μικρό). Ἀντίστοιχα μεταφράζουν οἱ ἄγγλοι thing καὶ Thing. Ἀποδίδουμε ἀνάλογα ὡς «ἐμπράγματο» τὴ Dinglichkeit καὶ ὡς «Ἐμπράγματο» τὰ Sachheit, Sachhaltigkeit, Sachlichkeit. Δὲς τὸν πίνακα ἐλληνικῶν ὄρων στὸ τέλος τοῦ παρόντος βιβλίου. Ὁ Χάιντεγκερ θά ταυτίσει στὴ σελ. 213 τὸ «Πράγμα» μὲ τὴν ἀλήθεια. Ἄς ἀναλογιστῆς καὶ τὸ σύν-θημα τῆς φαινομενολογικῆς σχολῆς: «Πρὸς αὐτὰ ταῦτα τὰ Πράγματα!», δὲς σελ. 27-8. – Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσιαστικὴ ὀρολογικὴ διαφορὰ μεταξὺ ὑπερβατικός (transzendent ἢ transcendens) καὶ ὑπερβασιακός (transzenden- tal) δὲς τὴ 2η σημείωση τῆς σελ. 38.]

Σελ. 4

1. Δὲς Πασκάλ, *Pensées et Opuscules* (ed. Brunschvicg)⁶, Paris 1912, σελ.